

Октомври 2018

EVN ЖУРНАЛ

Весник за партнерите
и соработниците

ЕНЕРГИЈАТА ШТО ВИ ТРЕБА!

Почитувани партнери и соработници,

Во своето ново издание, EVN Журнал се стреми уште еднаш да биде вашата интегрална информативна алатка во врска со енергетските прашања за вашиот бизнис. Во овој четврти број на Журнал, ве водиме на патување низ сите неодамнешни случувања на енергетскиот пазар, кои влијаат врз начинот на кој го водите бизнисот. Сметаме дека е наша одговорност да ве информираме за пошироките настани во вашето деловно опкружување, како и да ви ги претставиме релевантните оперативни мерки.

Најважниот настан во минатиот квартал е новиот Закон за енергетика, кој во основа ги става во сила многу од долго-очекуваните измени и дополнувања, со кои македонскиот енергетски пазар е чекор поблизу до ЕУ. Новиот Закон за енергетика целосно ќе го отвори пазарот на електрична енергија, ќе донесе многубројни повољности за бизнисите, како и поголема интеграција на обновливите извори на енергија во личната потрошувачка и вкупниот енергетски микс. Бизнисите можат целосно да ги задоволат своите потреби за електрична енергија врз основа на информирани одлуки што даваат можност за штедење и раст.

Во овој број им помагаме на нашите читатели подобро да го разберат начинот на кој се прават понудите за електрична енергија и причините за нивната ограничена важност. За да се постигне оваа цел, опширно ги истражуваме факторите што влијаат врз цената на електричната енергија на отворениот пазар.

Оваа пригода ја користиме да ги информираме заинтересираните потенцијални клиенти за новите достапни услуги, особено поради новата регулатива. Исто така, разговараме и со бизнис-лидер и прикажуваме методи што се користат за создавање поголема заштеда на електрична енергија преку работа на отворениот пазар. На крајот, накратко даваме преглед на други вести од изминатиот квартал. Се надеваме дека содржините во ова издание ќе бидат наш мал придонес кон успехот на вашиот бизнис!

Со почит,
Уредувачки тим на EVN Журнал

Содржина 10/18

04

03 EVN Македонија Електроснабдување – Регионални средби со бизнис-заедници

04 Новиот Закон за енергетика отвора пат кон нови можности

05 Заштитата на клиентите и одржувањето на финансиската стабилност - главен столб на EVN Македонија Електроснабдување

06 Фотоволтаичен систем – решение за обновлива енергија за вашиот бизнис

07 Интервју со г. Ајдован Адемоски, претседател на Стопанската комора на Македонија-Турција (MATTO)

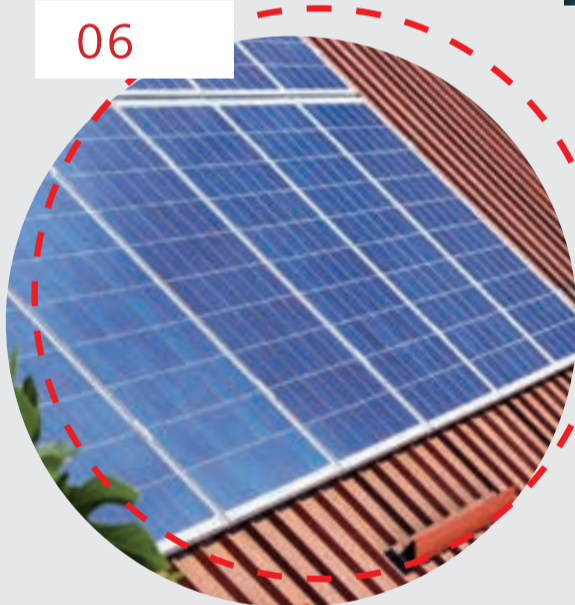
08 „Ден на Тесла“ - нови содржини во Изложбениот центар „Матка“

05

06

08

07

EVN Македонија Електроснабдување - Регионални средби со бизнис-заедници

Повеќе од 1.000 компании кои во 2017 година имале годишна потрошувачка поголема од 100 MWh се квалификуваа за учество на отворениот пазар на електрична енергија од 1.7.2018 година. За да можат да направат соодветен информиран избор во врска со нивните потреби за снабдување со електрична енергија, на овие компании им беа потребни совети и стручна поддршка. EVN Македонија Електроснабдување, како лидер на пазарот и докажан партнер на македонското стопанство, ја препозна потребата од подетален, директен начин на информирање и едукација на потенцијалните клиенти во однос на придобивките и предизвиците што произлегуваат од слободниот пазар.

Од овој аспект, во април EVN Македонија Електроснабдување организираше 17 регионални групни состаноци со квалификувани компании низ целата територија на Република Македонија. Менаџерите за клучни и деловни корисници детално ги информираа компаниите за тоа кои предности либерализираниот пазар ги носи за бизнисите, можностите за намалување на трошоците за електрична енергија и следните чекори

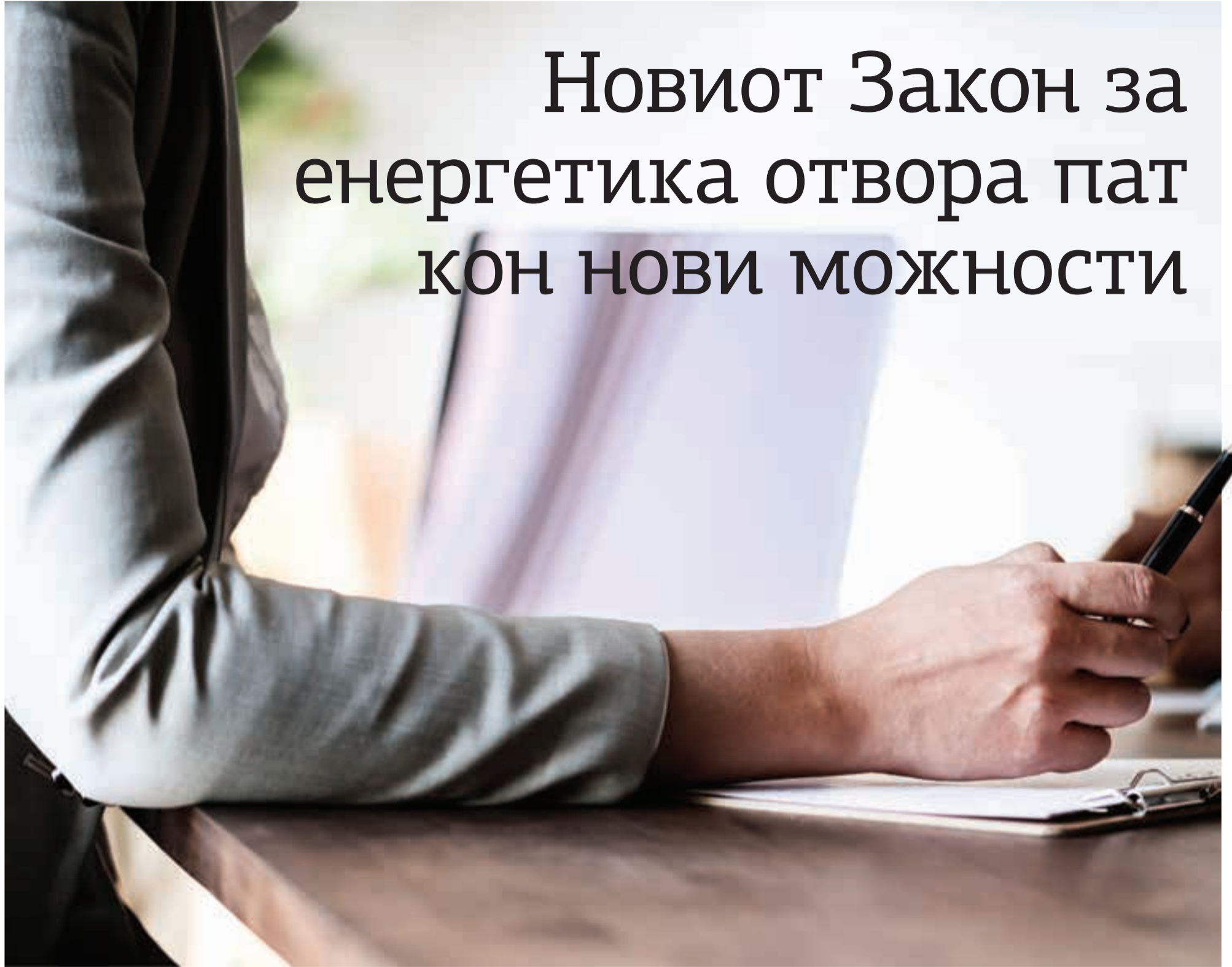
неопходни за започнување на испораката на електрична енергија на овој пазар. Состаноците беа релевантни и персонализирани за целната група, а на учесниците им беа дадени квалитетни информации од суштинско значење за донесување клучни одлуки во врска со снабдувањето со електрична енергија.

Состаноците беа организирани по принципот тркалезна маса, каде што, покрај

советите од менаџерите за клучни и деловни корисници, потенцијалните клиенти имаа можност да ги соопштат своите очекувања и да дознаат повеќе за потенцијалните придобивки врз основа на минати искуства. Овие искуства ги споделуваа претставници од компании што веќе работат на отворениот пазар и кои имаат долгогодишна успешна соработка со нашата компанија.

Новиот Закон за енергетика отвора пат кон нови можности

Целосно се отвора пазарот на електрична енергија и сите потрошувачи имаат можност да изберат снабдувач со електрична енергија, со кој меѓусебно ќе ги договорат условите за снабдување вклучително и цената за електричната енергија.

Новиот Закон за енергетика, што стапи на сила во јуни годинава, треба да создаде ефикасен, конкурентен и финансиски одржлив енергетски сектор, заснован на начелата на недискриминација, објективност и транспарентност, и да обезбеди конкуренција во производството и во снабдувањето со енергија.

Законот треба и да овозможи поголема заштита на потрошувачите, да ги зголеми надлежностите и правата на Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на Република Македонија, како и да се назначи независен оператор на електропреносниот систем, со негово сопственичко раздвојување од вршителите на другите дејности во електроенергетскиот сектор какви што се снабдување, производство и трговија со електрична енергија.

Од голем интерес за компаниите е фактот што со новиот закон целосно се отвора пазарот на електрична енергија, на големо и на мало, и буквално сите потрошувачи, независно од кате-

горијата, имаат можност да изберат снабдувач со електрична енергија, со кој меѓусебно ќе ги договорат условите за снабдување, вклучително и цената за електричната енергија.

Домаќинствата и малите потрошувачи, чијшто просечен број вработени во последните две пресметковни години е помал од 50 и вкупниот годишен приход е помал од два милиона евра, нема да се обврзани да изберат снабдувач на отворениот пазар. Доколку не одберат снабдувач, ќе се снабдуваат преку т.н. Универзален снабдувач со електрична енергија. Универзалниот снабдувач има обврска да ги снабдува овие корисници и во случај нивниот избран снабдувач да го прекине снабдувањето со електрична енергија. Значајно за бизнис-секторот е тоа што со новиот закон и таканаречените големи потрошувачи добиваат заштита доколку останат без снабдувач со електрична енергија. Во рок од најмногу 90 дена ќе можат да бидат снабдувани од т.н. снабдувач во краен случај за кое време треба да најдат нов снабдувач.

Цените, условите и начинот на работа на универзалниот снабдувач и снабдувачот во краен случај се регулирани од Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на Република Македонија.

Со промените во новиот закон, посебно се води грижа за заштитата на правата и интересите на потрошувачите. Снабдувачите со електрична енергија играат значителна улога во овој домен. Тие се грижат за навремено информирање на потрошувачите за клучни теми какви што се правата за промена на снабдувач, начинот на плаќање на фактурите, начинот на разрешување на нивните приговори, ќе воспоставуваат контакт-центри и друго.

Дополнително, во функција на обезбедување конкурентни понуди за потрошувачите, на организираниот пазар на електрична енергија се воведува т.н. Оператор на организиран пазар на електрична енергија. Вршителите на енергетските дејности, вклучително и операторот на електропреносниот систем и операторот на електродистрибутивниот систем, ќе

бидат во можност да купуваат односно да продаваат електрична енергија за загубите и на тој начин да го оптимизираат своето портфолио и да ги намалат можните дебаланси.

Во склоп на глобалните трендови што предвидуваат сè поголема употреба на обновливата енергија поради исплатливоста, но и еколошките предности, се воведуваат и новини во делот на искористувањето на обновливите извори на енергија. Позитивна новина е можноста потрошувачите да инсталираат обновливи извори на енергија за сопствени потреби, а вишокот да го предаваат во дистрибутивна мрежа што во делот на бизнисите ќе придонесе до зголемени долгорочни заштеди. Токму затоа, меѓу другото, во наредниот период се очекува зголемување на учеството на обновливите извори на енергија во финалната потрошувачка, за што битен фактор е и воведувањето на премиум тарифите, кои како механизам овозможуваат интегрирање на обновливите извори на енергија на целокупниот пазар на електрична енергија.

ВАЖНОСТ НА ПОНУДАТА ЗА ПРОДАЖБА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Заштитата на клиентите и одржувањето на финансиската стабилност - главен столб на EVN Македонија Електроснабдување

Една мерка за минимизирање на финансиската изложеност на променливите големопродажни цени на електрична енергија е правилното дизајнирање на важноста на понудата за снабдување со електрична енергија дадена на потрошувачот и активната комуникација со потрошувачот во врска со евентуалното прифаќање на понудата.

При функционирањето на отворениот пазар на електрична енергија, улогата на снабдувачот е купување електрична енергија на големопродажниот пазар на електрична енергија и продавање на малопродажниот пазар на крајните корисници, па може да се рече дека снабдувачите на електрична енергија ја одржуваат врската помеѓу големопродажниот и малопродажниот пазар.

Од снабдувачите на електрична енергија што работат на конкурентен пазар на електрична енергија со доволен број пазарни учесници се очекува да испорачаат електрична енергија од големопродажниот на малопродажниот пазар со конкурентни цени минимизирајќи ја изложеноста на двете страни на нестабилноста на пазарот на големо.

Една мерка за минимизирање на финансиската изложеност на променливите големопродажни цени на електрична енергија е правилното дефинирање на важноста на понудата за снабдување со електрична енергија дадена на потрошувачот и активната комуникација со потрошувачот во врска со прифаќање на понудата. Поточно, кога снабдувачот му дава на потрошувачот понуда за снабдување со електрична енергија по фиксна

цена со важност од една недела, снабдувачот останува изложен на движењата на големопродажните цени до времето кога потрошувачот ја прифаќа или ја одбива понудата или најмногу ако клиентот не реагира до крајот на важењето на понудата. Со оглед на фактот дека големопродажните цени на електричната енергија можат значително да се зголемат или да се намалат во текот на една недела, овие промени во цените може лесно да влијаат врз маржата на снабдувачите до тој степен што можат целосно да ја поништат добивката на снабдувачот или да ја намалат заштедата на потрошувачот.

Во практика, бидејќи не се свесни за условите и за движењата на пазарот на големо, потрошувачите бараат понудите за електрична енергија да имаат подолг рок на важење, кои се движат од 7 до 90 дена, додека, пак, од друга страна, понудата со краток период на важење е непривлечна поради краткиот период за донесување одлука. Давањето понуди со подолг период на важност значи дека снабдувачот мора да го вклучи ризикот од неповолни движења на големопродажните цени, со што се зголемува крајната цена понудена на потрошувачите. Како општ компромис, поголемиот дел од снабдувачите ги креираат понудите со различни периоди на важење, додека потрошувачите ги оценуваат понудите и донесуваат одлуки во рамките на периодот на важење.

Променливите големопродажни пазарни услови ги стимулираат снабдувачите на електрична енергија да го следат непредвидливиот пазар и да ги разгледаат со голема претпазливост ризиците на кои се изложени со учеството на тој пазар, особено оние поврзани со нестабилноста на цените на големо. EVN Македонија Електроснабдување ја препознава важноста на подобрување и заштита на врската помеѓу големопродажните и малопродажните пазари на електрична енергија. Токму поради ова, нашиот императив како снабдувач е да ги заштитиме нашите клиенти од нестабилноста на цените на големо преку стабилни, предвидливи и лесно разбирливи малопродажни цени/производи со внимателно дизајнирани периоди на важење што нè чуваат и нас, како снабдувач, но и потрошувачот, од изложеност на финансиски ризик на пазарот на електрична енергија. Ги охрабруваме потрошувачите да одвојат време за да ги оценат нашите понуди и условите на договорот во рамките на периодот на важност и да одлучат за понудата што го поддржува нивниот бизнис. Заштитата на нашите клиенти со одржувањето на финансиската стабилност е и ќе биде главниот столб на функционирањето на EVN Македонија Електроснабдување како снабдувач.

НОВА УСЛУГА НА EVN

Фотоволтаичен систем – решение за обновлива енергија за вашиот бизнис

EVN, како лидер на пазарот на услуги поврзани со електрична енергија, ги следи и активно ги имплементира глобалните трендови поврзани со обновлива енергија и инвестира во развојот на технологии во оваа област. Досега компанијата во Македонија има инвестирано повеќе од 330 милиони евра во подобрување на вкупната енергетска инфраструктура, вклучувајќи и ревитализација на производството на електрична енергија од обновливи извори. Натомошниот развој на производството на обновлива енергија е долгорочна инвестиција во заштитата на животната средина и во разновидноста на енергетските можности.

Сонцето претставува чист, достапен и обновлив извор на енергија. Имајќи предвид дека искористувањето на современите технологии за производство на соларна енергија носи повеќекратни придобивки за корисниците и за државата, EVN во Македонија инвестира и во создавање на овој тип производствени капацитети.

Веднаш по стапувањето на сила на неодамнешните промени во Законот за енергетика, кој создаде можност за поголема комерцијална употреба на фотоволтаични системи, EVN го понуди овој тип услуги на сите заинтересирани корисници – бизниси и домаќинства. Експертски тим на EVN разви решенија што се фокусирани на корисниците и создадени според нивните потреби, што

ја прави соларната обновлива енергија во Македонија достапна за секој заинтересиран корисник.

Карактеристики и придобивки од искористувањето на соларната енергија

Соларната енергија се искористува преку инсталација на т.н. фотоволтаични системи или уреди, широко познати како соларни панели - фотоволтаици. Панелите се главниот дел од инфраструктурата за производство на соларна енергија, која се поврзува со внатрешната електрична инсталација на корисникот и со електродистрибутивната мрежа.

Производството на енергија зависи од поставеноста на панелите и од временските услови. За добивање максимален ефект, неопходно е фотоволтаиците да се соодветно позиционирани, како и соодветни природни услови - чисто небо и директни сончеви зраци. Но, системите можат без проблем да функционираат и во облачно време, со дифузна светлина.

Со поставување соларни панели, значително ја намалувате сопствената потрошувачка преземена од дистрибутивната мрежа, а со тоа значително ги намалувате и трошоците за електрична енергија. Со редовно одржување, кое е лесно и едноставно, животниот век на соларните панели може да биде и до 25 години. Постојат многу дополнителни причини зошто да се решите за инсталирање фотоволтаичен систем. Со искористување на сонцето како слободен и неисцрпен извор на енергија, вашите објекти стануваат сè повеќе независни и нивната вредност значително се зголемува. Соларната енергија ви овозможува да произведувате своја сопствена „зелена“ електрична енергија, која може да се користи веднаш. На овој начин ја намалувате експлоатацијата на необновливи извори на енергија и помагате во заштитата на животната средина преку намалување на емисиите на CO₂. Со тоа вашата компанија го унапредува својот имиџ во јавноста како општествено одговорна компанија што се грижи за околината.

Како до новата услуга?

EVN ви нуди услуга што се базира на знаење и на експертиза и во согласност со вашите специфични потреби ќе ви понуди персонализирано решение, кое ќе ги даде најдобрите резултати.

Чекор 1: Поднесете барање

Може да поднесете барање во Инфо-центарот во Градскиот трговски центар во Скопје, со јавување на 089 089 089 или со праќање e-mail на gosolar@evn.mk. Во барањето, наведете ги основните карактеристики на објектот/локацијата (точната локација на местото/објектот), достапна површина на покрив/локација, број на корисник на електрична енергија кој соодветствува со сопственоста на објектот/парцелата.

Чекор 2: Креираме решение

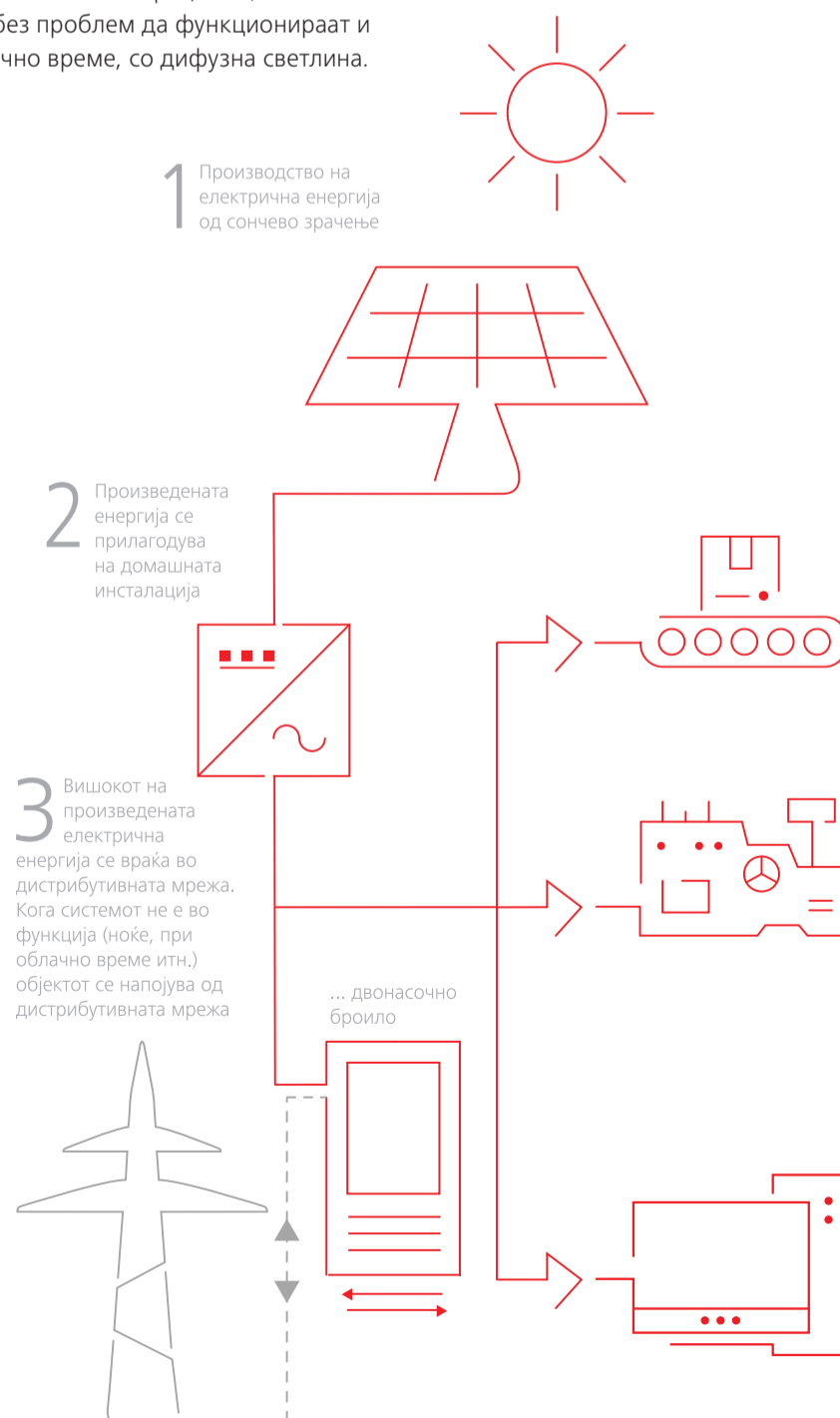
Нашиот тим експерти ќе ви даде поддршка и консултација со тоа што:

- ќе утврди најсоодветна локација и позиција за поставување на панелите;
- ќе ви помогне во селекцијата на најсоодветен модел на панели;
- ќе изработи груба пресметка за очекуваното производство на електрична енергија.

Чекор 3: Договор и инсталација

Со склучување договор со EVN, вие ќе добиете:

- инсталација на фотоволтаичен систем на принципот „ключ на рака“.

Г. АЈДОВАН АДЕМОСКИ, ПРЕТСЕДАТЕЛ НА СТОПАНСКАТА КОМОРА НА МАКЕДОНИЈА-ТУРЦИЈА (МАТТО)

Во EVN Македонија Електроснабдување имаме сигурен партнер и поддршка во секојдневното работење

→ **EVN Журнал:** Како сопственик на повеќе компании што веќе се снабдуваат со електрична енергија на отворениот пазар и претседател на Стопанската комора на Македонија-Турција (МАТТО), според Вас, кои се придобивките од овој пазар?

Г. Ајдован Адемоски: Снабдувањето со електрична енергија на отворениот пазар е можност за секоја компанија да одбере снабдувач што ќе ги задоволи нејзините потреби и барања како и одредени специфички карактеристични за секоја компанија одделно. Отворениот пазар овозможува соработка со стабилен и сигурен снабдувач на електрична енергија по сопствен избор, а согласно со потрошувачката да се обезбеди и повољна цена. Ова е многу важно и за нас како компанија, која иако не е во индустрискиот сектор, сепак има значителни трошоци за електрична енергија.

→ **EVN Журнал:** Што значи за Вас соработката со сигурен снабдувач на електрична енергија како што е EVN Македонија Електроснабдување?

Г. Ајдован Адемоски: За нашиот бизнис покрај намалувањето и планирањето на трошоците, неопходен е и квалитетот на услугата, но пред сè сигурноста во снабдувањето. За нас соработката со EVN Македонија Електроснабдување значи токму тоа, сигурен партнер и поддршка во секојдневното работење.

→ **EVN Журнал:** Една од најактуелните бизнис-вести во овој период е најавеното отворање на хотелот од познатиот светски синџир „Хилтон“. Како инвеститор и

За нашиот бизнис покрај намалувањето и планирањето на трошоците, неопходен е и квалитетот на услугата, но пред сè сигурноста во снабдувањето со електрична енергија

застапник на франшизата на овој хотел, ќе може ли подетално да ни објасните што ќе нуди овој хотел?

Г. Ајдован Адемоски: Хотелот нуди услуги за времено сместување и кетеринг услуги со оперативна можност од 170 соби како и два ресторана и пет конференциски сали, висока категорија и

соодветна квалитетна услуга. Хотелот ќе нуди услуги за клиенти од сите сектори, односно од редовни туристи до организирање и покривање политички настани, претседателски средби, конгресни и конференциски настани и слично. Објектот вклучува и СПА-центар, кој ќе овозможи уживање и квалитетно време за

посетителите. Објектот е предвиден и за организирање секакви семејни веселби и настани. Целната група на корисници не се само странци туку и домашни посетители, односно корисници на нашите услуги.

→ **EVN Журнал:** Кои мерки се предвидени за постигнување енергетска ефикасност во хотелот „Хилтон“?

Г. Ајдован Адемоски: Енергетската ефикасност хотелот „Хилтон“ ја постигнува со внимателен избор на градежни материјали, кои поради својствата што ги поседуваат ќе обезбедат енергетска ефикасност на долг рок. Станува збор за материјали од светски познати производители што поседуваат сертификати за енергетска ефикасност.

→ **EVN Журнал:** Кои се Вашите планови за инвестиции во Македонија во блиска иднина?

Г. Ајдован Адемоски: Имајќи ја предвид моменталната инвестиција како и трошоците на кои сме изложени во следниот период, нашата компанија ќе биде фокусирана на етаблирање и стопанисување со новиот објект, а во блиска разумна иднина нашиот план е хотелот „Стоун бриџ“, кој исто така е во сопственост на нашиот холдинг, да го вклучиме под франшизата на „Hilton Worldwide“.

„Ден на Тесла“ - нови содржини во Изложбениот центар „Матка“

Во Изложбениот центар за електрична енергија „Матка“ за првпат се одржа „Денот на Тесла“, со кој се одбележаа 162 години од раѓањето на големиот светски научник, иноватор и футурист Никола Тесла. Повеќе од 150 деца имаа единствена можност бесплатно да бидат дел од овој едукативен настан во организација на ЕВН Македонија.

што главна инспирација беше детството на Никола Тесла. Работилницата за млади сликари ги обработува неговите најголеми достигнувања, а се одржа и предавање на тема „Моќта на електрицитетот“. Посебно внимание кај присутните привлече прикажувањето на документарниот филм „Тесла ја користи моќта на Нијагарините Водопади“.

Во рамките на „Денот на Тесла“ се одржаа неколку различни работилници инспирирани од животот и делото на научникот. Во првиот дел од настанот Театарот за деца и младинци од Скопје ја изведе претставата „Гига мега бајка“. Понатаму, децата имаа можност да учествуваат во креативната работилница за пишување, каде

Во вториот дел на настанот, учесниците имаа можност да изведуваат експерименти базирани на најважните пронајдоци на Тесла: радиопренос, безжичен пренос на енергија и високофреквентна наизменична струја, а најмладите изработуваа макети од лево коцки, инспирирани од делата на големиот научник.

